

UNITÁRIUS ÉLET

XLI. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

1987. JANUÁR-FEBRUÁR

ÚJ ESZTENDŐ

Már jócskán benne járunk az új évben. Iparban, mezőgazdaságban és az irodákban megszokott ritmusban zajlanak a hétköznapiak. Munkás, dolgos kezek végzik a reájuk bízottakat, a megélhetésünket biztosító termelő munkát. Hol vannak már az elmúlt év végi ünnepi napok, az újévi fergeteges hangulat? Szinte el is felejtettük a karácsonyi, szilveszteri órák ízét.

Pedig hogy készülődünk azokra! Milyen boldogan vártuk a bethlehemi csillag feltűnését. Fitalok, öregek tárták ki szívüket a karácsonyi csodák felé. Aztán pár nap múlva szóban és írásban visszhangzott a sokezernyi jókívánság: „*Boldog új évet!*”

Mindez lassan elmerült a feledés homályába. Már nem ezen elmúlt napokra, órákra tekintünk, hanem előre nézünk, tavaszváró lélekkel a jövő felé pillantgatunk. Újévi fogadkozásaink, új elhatározásaink és célkitűzéseink mintha nem is lettek volna. Talán nem is vesszük már komolyan azokat. Betudjuk annak, hogy az új esztendő közeledtével szokás a jókívánság kifejezése, szokás a megújításra, megújulásra törekvő fogadkozás.

Ma már minden a régi kerékvágásban halad, életünk iránya nemigen tér el az eddig megszokottól. Sokan talán nem is akarják felcserélni eddigi jól begyakorlott életvitelüket valami mással, újjal, meg nem szokottal, esetleg bizonytalannal. Járt utat a járattal nem mindenki szereti felcserélni, felváltani. Maradjunk a kitaposott ösvényeken — mondják —, abból nem lehet semmi baj, kár volna feleslegesen kockáztatni, ha talán jobbat is ígér az irányváltás.

Pedig az új évnek azon első órái voltak a jók, a helyes hangulatúak. Amikor új évet, új utat kívántunk magunknak és másoknak, amikor bízunk abban, hogy 1987 valóban boldogságot hozhat mindnyájunknak. Az élet elvárja, sőt megköveteli a szüntelen megújulást, változást. Pusztán kényelemből, óvatosságból nem lehet beletörődni a hiányosságokba, a sekélyebb eredményekbe. Tudnunk kell, hogy az élet egy állandó folyamat. Soha semmire nem mondhatjuk, hogy kész, nincs tovább. A fejlődésnek folyamatosnak kell lennie. Szébbet, jobbat csak a szüntelen változás hozhat. Az ember önmaga sem teljesen kész, befejezett lény. Az evolúció nemcsak a messze hajnalkorban, őskorban tartott. Még nem mondhatjuk, hogy létünk teljesen kiforrott, befejezett. Lehet, hogy a külső, fizikai állapotunk már

nem sokat változik, de a belső ember, annak gondolkodása, szellemisége még messze van a tökéletességtől. Már pedig emlékeznünk kell Jézus felhívására, aki így tanított: „Legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.” Ami nem fejlődik, az hanyatlik, vallják a hozzáértők. Ezért érezzük szinte ösztönösen az új esztendők fordultával, hogy indokoltak a fogadkozások, az új célkitűzések, a bolder, bolder jövő vágya, reménye. Olyankor mindig sajátunknak érezzük a bibliai sóvárgást: „új eget és új földet várunk az ő ígérete szerint...” (2Péter 3,13.)

Sajnos, a várva várt boldogságnak, a fejlettebb életvitelünknek számtalan akadálya van. Nap nap után látnunk kell terheinket is, amelyek gátolják terveink megvalósítását. Gazdasági, politikai buktatók leselkednek ránk, és őszintén be kell vallanunk, hogy a mi „hozzállásunk” a feladatokhoz sem kifogástalan. Hogy az előttünk álló év csakugyan boldog, eredményes legyen, elsőrenden nekünk magunknak kell szemléletet váltanunk, felelősen cselekednünk és magasabb fordulatra kapcsolnunk.

Az ószövetségben Akháb király kérde a prófétát: „Ki kezdje meg a harcot?” Mire a felelet: „Te!” Nekünk is ez a válasz. Boldogabb életünk formálása elsőrenden a mi dolgunk. A tied, az enyém.

A hívő ember imádságaiban is kéri Istent, hogy vigyázzon életére, segítse őt mindennapjaiban. A gondokban, a bajokban Isten a legfőbb támasza. De az ima soha nem lehet tétlen csodavárás. Nem remélhető a „Deus ex machina” látványos, külső, isteni beavatkozás. A dávidi zsoltár ad helyes útmutatást a jól fogalmazott imádsághoz. „Tiszta szívvel teremts bennem oh Isten, és az erős lelket újítsd meg bennem”. A mi lelkünknek, a mi akaratunknak kell az életharcot megvívni. Nem mutogathatunk másra, nem várhatjuk a „sült galambot”. Ha mi kivonjuk magunkat a terhek viseléséből, a jobb és lelkiismeretesebb munka vállalásából, akkor nem remélhetünk tartalmasabb életet. Megrendítően tanítja népét több mint két és félszer éve Ésaiás próféta, mondván, hogy Isten előtt az igazi bűnt, a helyes szolgálat, amelyet Ő kedvel. „Az éhezőnek megszegd kenyeret, ha mezítelen látsz, azt felruházzad... az elepedt lelkűt megvigasztaljad... fiaid a régi romokat megépítik, az emberöltők alapzatait felrakod... akkor neveztetel majd a romlás építőjének, az ösvények megújítójának...”

Nekünk sem lehet szentebb életcélunk ez új esztendőben, mint ama közös boldogságra vezető ösvényeket megújítani, építeni. Minden útnak, ösvénynek az a rendeltetése, hogy kisebb vagy nagyobb közösségeket, emberek sokaságát elvezesse egy célhoz. Nem egy embert, hanem embereket, minket is, másokat is. Sajnos, mindig hajlamosak voltunk arra, hogy csak saját, egyéni utainkat járjuk, saját boldogulásunkat keressük. Ez soha nem volt helyes, de

ma különösen elfogadhatatlan magatartás. Nekünk ma együtt, közösen kell építenünk, békés, boldog életünket, vállat vállnak vetve, egymás terhet is hordozva. Ha így járunk 1987-ben, akkor az újévi jókívánságok valóra válhatnak, akkor az új év valóban új lesz, és talán boldogabb is a régieknél. Ezért nem szabad megrestelnünk imádkozni és minden tőlünk telhető jót meg is cselekedni.

Bajor János

Dr. Erdő János: Teológiai tanulmányok

Hézagpótló könyv jelent meg 1986-ban az Unitárius Egyház kiadásában Kolozsvárott: a romániai egyházunk főjegyzőjének, a kitűnő teológiai professzornak tizenhat tanulmányát tartalmazó gyűjtemény, amely az unitárius gondolkodás alapvető kérdéseit tárgyalja. Több évtizedes elmélyült hittani, valláserkölcsei és egyháztörténeti kutatómunka nagyszerű eredményét veheti kézbe az olvasó.

Az unitárius egyház történetét a Dávid Ferenc születésétől halálának 400. évfordulójáig kronologikus hűséggel egybefogó bevezető rész minden fontos eseményről, drámai fordulatokról rendkívül tanulságos és szemléletes áttekintést ad, majd ezután következnek az unitarizmus múltját és jelenkori helyzetét elemző és feltáró tanulmányok. A kötet nem jelöli az egyes írások keletkezési idejét, de ezzel végső soron való egységének illúzióját erősíti az olvasóban.

Erdő János két tanulmánya foglalkozik Dávid Ferencel, s mindjárt előjáróban kidomborodik, mennyire pótolhatatlanok az elméleti munkák hitéletünkben, a segítségadás a minél egyértelműbb eszmei eligazodáshoz. Rendkívül fontos tétel annak kinyilvánítása, hogy Dávid Ferenc lényegében nem volt hitújító, hiszen csupán visszatért a niceai zsinat előtti őskeresztény szemlélethez, vagyis a hamisítatlan Bibliához („Dávid Ferenc biblicizmusa”, Dávid Ferenc és a vallási türelem problémája). „A 16. század — írja Erdő János — határkő Európa történetében. Ekkor szabadult fel a szellem az egyház gyámkodása alól, alakult ki egy autonóm értékrendszer, született meg az egyéniség tisztelete, és indult útnak egy új szellem.” Ennek a szellemnek egyik leglényegesebb vetülete a vallási türelem, amely „lehetővé teszi a gondolatok, eszmék és tapasztalatok szabad kicserélését, a vallásos nézetek közleledését, hogy az emberek egymás személyét és hitfelfogását kölcsönösen tiszteljék, s egymással békében éljenek. Mindez egyet jelent a szabadságban megnyilvánuló ember szeretettel.”

„A türelem és határai” c. tanulmányban Erdő János még visszatér a kérdésre, és rendkívül mélyen-

szántó gondolatmenetben meghatározza a türelem önvédő, tehát figyelmen kívül nem hagyható határait is.

A történelmi ihletésű írások közül külön említést érdemel az unitarizmus nagy alakjának, Heltai Gáspárnak megidézése, életútjának bemutatása, amíg az írói és könyvkiadói munkásságával korszakalkotó jelentőségű Heltai sok vargabetűn át az unitarizmusig eljutott, s mint lelkész, a kolozsvári szószékről unitárius módon igét hirdetett. Ugyancsak nagy érdeklődésre tarthat számot az észak-amerikai unitarizmus két nagy alakját felidéző egy-egy tanulmány. Az egyik az amerikai unitarizmus atyjának nevezett, igen nagy elméleti munkásságot hátrahagyó William Ellery Channing, különös tekintettel Kriza János által magyarra fordított katechéra, a másik: minden idők egyik legnagyobb unitáriusa, Ralph Waldo Emerson, filozófus és költő, a tizenkilencedik századi észak-amerikai irodalom büszkesége.

Külön kiemelem „A tekintély forrása a vallásban” c. tanulmányt, amelyben a szerző a tekintély fogalmának vallástörténeti ismertetése végén kifejti, hogy az unitárius kereszténység „függetlenítette magát a külső tekintélytől, és a belső tekintély alapján áll, melynek forrása az értelem és a lelkiismeret.” S ékes-sége a kötetnek a sorrendben első tanulmány, amely az erdélyi unitárius egyház püspökválasztási jogának drámai fordulatokban gazdag történetét tárgyalja.

Erdő János tanulmánykötete nagy nyeresége unitárius irodalmunknak, megismerése az eddig talán homályban maradt hitkérdések világosabb átgondolásához segítheti olvasóját. Kevesen fogalmazták meg életük eszményét napjainkban olyan világosan, mint a gondolatokban oly gazdag Erdő János a következő sorokban (és ez talán a kötet legfőbb tanulsága is):

„Akik elfelejtik a múltat, kénytelenek azt megismételni. Azok pedig, akik emlékeznek a múltra, benne útmutatást találnak a jelenre és a jövőre egyaránt, s gazdag hagyományt tudnak feleleveníteni. Mi megtanultuk a múltból, hogy sok idő és tapasztalat szükséges, amíg az ember eljut annak felismerésére, hogy egyetlen dogma

sem érdemli meg, hogy érette szembe szálljunk és vélkezzünk az emberség és a szeretet ellen.”

Török Tamás

Hírek a Dunántúlról

Örvendetes jelenségek mutatkoznak a Dunántúli Unitárius Egyházközség életében. Polgárdiban az egyházközség székházát és a gyülekezet temetőjét az Ifjúsági Bibliakör Polgárdiba kiránduló tagjai rendbe tették, és a lelkészi lakásban imahelyet, valamint vendégszobát alakítottak ki. Az őszi háladási istentiszteletet és az utána következőket már itt tudtuk megtartani. Külön köszönet illeti Takács János gondnok atyámfiait és feleségét, akik az önkéntes munkások jóltartásáról sok szeretettel gondoskodtak.

A szórványélet is fellendülést mutat. 1984 óta konfirmációt tartottunk, minden évben volt keresztelelő és két alkalommal esküvői szolgálatot végzett a lelkész. Ezekkel az alkalmakkal színesebbé és öröndetesebbé vált az anyakönyvünk összekepe, amelybe — sajnos — mintegy tíz éven keresztül csak a temetési anyakönyvbe történtek bejegyzések.

Hálás szívvel emlékezünk meg az adakozókról is, akik az egyházközség működését segítették. Külön meg kell említenünk özv. Imreh Lázárné kedves atyámfiait, aki ezer forintot adományozott egyházközségünknek abból az alkalomból, hogy orvosdoktorrá avatták unokáját, Bakos Ildikót. (Ildikó különben aktív tagja, férjével együtt, az Ifjúsági Bibliakörnek is.)

Egyházközségünk fő céljának az elkövetkező évekre a polgárdi székház tatarozását tűzte ki.

Sz. J.

BIBLIAI ÓRÁKAT

tart Huszti János lelkész, püspök-helyettes az alábbi időpontokban mindig hétfői napon, délután 17 órai kezdettel a II. emeleti belső irodában a következő időpontokban: febr. 23., márc. 9. és 23., ápr. 13. és 27., máj. 11. és 25., jún. 8.

Mi, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa tag egyházainak (református, evangélikus, baptista, metodista, ortodox és a Szabadegyházak Tanácsa), valamint a Magyar Unitárius Egyháznak a vezetői az alábbi nyilatkozatot tesszük:

Öröm és hála tölti el szívünket afölött, hogy a történelmi viharok által szétszórta magyarok között a kapcsolatok az utóbbi esztendőben reménytelten fejlődtek és mélyültek. Mindez az ősi hagyomány, a közös kultúra, a gazdag történelmi örökség és az édes anyanyelv iránti ragaszkodásban, nem utolsósorban pedig a közös hitben gyökerezik. Több reményteljes jelét láttuk ennek az utóbbi időben: gazdagodik az Anyanyelvi Konferencia munkája, új kapcsolatok létesülnek hazai és külföldi magyar tudósok, közgazdászok, orvosok és mások között. Így válik egyre színesebbé az óhazában és a világ számos országában élő magyarok közötti szellemi-lelki kulturális érintkezés. Egyházaink tekintetében szintén számos szép eredményről adhatunk számot; kialakultak a lelkesítések, diákcserék, gyülekezeti látogatások. Ezeknek az érintkezéseknek kiemelkedő eseményei voltak a Debreceni Református Kollégiumi Kántus 1986 tavaszán tett észak-amerikai hangverseny-körútja, a Lutheránia Énekkar és a Baptista Egyház kórusának külföldi hangversenyei. Mindezt legyen Istené a dicsőség, akit a zsoltáris szavával így magasztalunk: „Mert jó az Úr, örökkévaló az ő kegyelme és nemzedékről nemzedékre való az ő hűsége!” (Zsolt 100,5).

Örömmel nem csökkent, sőt növeli az, hogy noha a világ különböző területén él és mi, az anyaországban élő magyarok némely kérdésben eltérő véleményen vagyunk is, igyekszünk szót érteni egymással. Kapcsolatainkat a párbeszédkészség jellemzi, amelynek mély motívuma az, hogy mindnyájan megbecsüljük és komolyan vesszük a közös örökséget. Meggyőződésünk, hogy ehhez a drága örökséghez való ragaszkodásunk és a gondviselő Istenbe vetett közös hitünk olyan erős, hogy a nézetkülönbségeket is el tudja hordozni.

Azért is rendkívül fontosnak tartjuk az óhazai és a szétszórtságban élő magyarok kapcsolatainak erősítését, mert valamennyien érezzük az egész emberiség jövőjét fenyegető nukleáris katasztrófa veszélyét. Tudjuk, hogy kapcsolataink erősítése — noha szerény keretek között is — szerves része a népek, a nemzetek közötti bizalom és békeépítésnek.

A béke megőrzésére irányuló törekvésnek komoly jeleit látjuk hazánk nemzetközi kapcsolatainak fejlődésében. Hazánk a Kelet és Nyugat közötti eleven, az enyhülést és a bizalmat építő, sokoldalú érintkezések szószólója. Mindez abból a felismerésből fakad, hogy az olyan kis országoknak, mint mi is vagyunk, jelentős szerepe lehet a nemzetközi bizalom és megértés kialakításában. Bizonyára ezért nőtt meg és fokozódik a hazánk iránti nemzetközi érdeklődés.

Nemzeti történelmünknek sajátos és szomorú jele, hogy hazánktól távol sok országban szétszórta — diaszpórában — és a szomszédos országokban nagyobb számban és egy tömbben élnek magyarok. Valljuk, hogy a magyarság és kultúránk részei, hordozói és őrzői ők is. Ezért érzünk felelősséget sorsukért. E felelősségtől indítva azt kívánjuk, legyenek államuknak jó polgárai, hogy így összekötő kapocs és híd lehessenek Magyarország és országaik között. Különösképpen fontos ez a hazánkkal szomszédos, történelmileg egymásra utalt és a jelenben a szocialista fejlődés útját járó népek esetében. Tudjuk, hogy nagy türelemre, kölcsönös megértésre és sok jó szándékra van szükség, s azért imádkozunk, hogy ez meglegyen mindnyájunkban. Ugyanakkor nem hallgathatjuk el azt sem, hogy aggodalom és féltés él szívünkben, mert kedvezőtlen híreket kapunk, és személyesen is tapasztalunk szomorú jelenségeket a Romániában élő magyarok helyzetében, amely szomszédos országhoz évszázados történelmi kapcsolatok fűznek bennünket.

Ezeknek a kapcsolatoknak a számai különösen is erősek a Romániában élő magyar kisebbséggel. Hiszen a számos családi, rokon, baráti kapocs az ott élő és az itthoni magyarság között — létező valóság.

Amikor hangot adunk aggodalmainknak és félelmünknek, azt is elmondjuk, hogy nagyra értékeljük azokat a testvéri érintkezéseket, amelyeket egyházaink a Román Ortodox Egyházzal és más, Romániában élő egyházakkal létesítettek. Meggyőződésünk, hogy ők velünk együtt osztoznak az egymás terhe hordozásának és a békéltetés szolgálatának felelősségében, „így töltvén be a Krisztus törvényét” (Gal 6,2). Így tudunk hozzájárulni az országaink határain belüli és a népek közötti megbékéléshez. Elutasítjuk azonban azokat a nem tiszta szándékú törekvéseket, amelyek célja — induljanak akár itthonról, akár külföldről — a zavarkeltés és a békétlenség népeink között.

A keresztények legnagyobb kiváltsága — éljenek bár Keleten vagy Nyugaton, Északon vagy Délen — az imádság szolgálata. Ezért hordozzuk imádságunkban az egész világ békességét; minden embert, valamennyi keresztényt, és különösen most, Krisztus születésének ünnepén, a tőlünk nagyon, vagy kevésbé távolra szakadt magyarokat. Hisszük, hogy az imádságnak ez a szolgálata kölcsönös; ők is könyörgésben gondolnak ránk, osztozva gondjainkban és reményeinkben.

Karácsony a szeretet ünnepe. „A soha el nem fogyó szeretet” (1Kor 13,8) jegyében az apostol szavaival fejezzük be jókívánságainkat és reményeinket: „Mert Ő a mi békességünk, ki egygőz tette mind a két nemzetséget és lerontotta a közbevetett válaszfalat... És eljövén, békességet hirdetett néktek, a távolvalóknak és a közelvalóknak” (Ef 2,14–17).

A Magyarországi
Evangélikus Egyház
nevében:

DR. NAGY GYULA
püspök

A Magyar
Methodista Egyház
nevében:

HECKER FRIGYES
szuperintendens

A Magyar Ortodox
Egyház nevében:
DR. BERKI FERIZ
esperes-adminisztrátor

A Magyarországi
Református Egyház
nevében:

DR. TÓTH KÁROLY
püspök,

a Zsinat lelkeszi alelnöke

A Magyarországi
Baptista Egyház
nevében:

VICZIÁN JÁNOS
elnök

A Szabadegyházak
Tanácsa nevében:
DR. SZAKÁCS JÓZSEF
elnök

A Magyarországi Unitárius Egyház nevében:
DR. FERENCZ JÓZSEF
püspök

A fenti nyilatkozat szövege a Reformátusok Lapja és az Evangélikus Élet 1986. évi karácsonyi, a baptista Békehírnök 1987. évi januári számában, a Római Katolikus Püspöki Kar hasonló szellemű pásztorlevele az Új Ember 1987. évi januári számában jelent meg.

A Nyilatkozat szövegét, vagy annak egyes részeit számos külföldi egyházi és világi sajtóorgánus is közölte.

Karácsonyi beszéd

Lk 19,10 „Mert azért jött az embernek fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.”

Kedves Ünneplő Gyülekezet, Szeretett Testvéreim!

Az imént felolvasott ige csaknem pontos párját találjuk meg Máté evangéliumának 18. részében, a 11. versben, ahol ez áll: „Mert az Embernek Fia azért jött, hogy megtartsa, ami elveszett vala”.

Máté és Lukács evangéliumai között nem egy hasonló párhuzamot talál a figyelmes olvasó. A Bibliakutatás legújabb eredményei szerint nemcsak az egymáshoz közeli keletkezési idő (l. sz. 50–60-as évek), hanem a közös források használata is eredményezi a megegyezéseket. E közös források közül a legkorábban elkészült Márk evangéliuma, valamint egy, a Jézus beszédeit tartalmazó – sajnos, elveszett – írat, a teológiai szakirodalom által Q-val jelölt ún. Logia az, amelyre a szóban forgó szinoptikus evangélium szerzője támaszkodott.

Textusunk Lukács evangéliumában az idegen hatalom zsoldjában álló bűnös vámszedő, Zákheus megtérését követi. Máténál bevezetés egy juhokról szóló példázat előtt. Ebben egy eltévedt állatról ír az evangélista, melynek megkeresése és megtalálása szimbolizálja a mondanivaló lényegét. Mindkét esetben nyilvánvaló, hogy a mondanivaló az az öröm, mely az eltévedt, de később megtalált ÉRTEK-ből keletkezik. Az elveszettek és számkivetettek megkeresése és megtartása mindig is központi eleme volt a hagyományos igehirdetésnek. Van azonban a felolvasott igéknek egy mélyebb értelmezése, mely különösen aktuális ennek a huszadik század végi karácsonynak ünnepén.

Ennek a mélyebb értelmezésnek a kifejtése mai prédikációm témája, mely elé engedjétek meg, hogy elmondjak egy történetet. A tavalyi karácsony példáján okulva az idén szándékosan hagytam az utolsó napokra a mi otthoni karácsonyfánk megvásárlását, gondolva arra, hogy nyugodtan válogathatok majd a nagy kínálatban. Tévedtem. Több piacon, áruház környéki elárusítóhelyen jártam, ahol kaotikus állapotok fogadtak. A kétségbeesett vásárlók a teherautókról szedték le az utolsó szállítmányok meglehetősen silány darabjait, miközben idegességüknek minden módon jelét adták. Az egyik ilyen piac környékén, kiabáló csoportok között állva, különös hangokra lettem figyelmes. Zene szólt a távolból. Egy lemez talán, mely a „Mennyből az angyal”-t játszotta. Körülöttem ideges lárma, a sajnos, mindinkább megszokott minősíthetetlen hangnemben lezajló tárgyalások, és valahonnan a távolból az a halkán szóló égi dallam.

Ennek a sajátos kettősségnek, egyfelől a végletekig materializált és leegyszerűsített valóságnak, másfelől egy belső, lelki világ kifejeződése iránti vágyak az egymáshoz feszülése lassan állandóvá válik, különösen ilyenkor karácsony táján a mi életünkben. Decemberben nemcsak többet költünk az üzletekben, többet idegeskedünk a zsúfoltságban, de többet megyünk templomba is. Az Egyesült Államokban például, ahol pontos statisztikák készülnek az egyházak munkájáról, ebben a hónapban hatalmas mértékben megnő a templomba járók amúgy is magas száma. Biztos vagyok benne, hogy így van ez nálunk, Magyarországon is.

Vajon mi az oka életünk eme felpettedésének ilyenkor? Mi okozza, hogy a szekularizált ember, e természettudományok emlőin felnőtt autonóm lény megáll egy percre, fenyőfát díszít, gyertyát és csillagszórót gyújt, és tekintetét az égre, vagy befelé, esetleg egy templomi oltárképre veti? Mi az oka annak, hogy ez a magabiztos teremtmény keresni kezd valami elveszett dolog után?

Nézzük először a kérdésnek erre a keresésre vonatkozó részét! Különös tekintettel arra, hogy mi az, amit a nagykorúvá lett ember – úgy tűnik – elveszített az évszázadok során. A kérdés megválaszolása

a modern teológia egyik alapproblémájához vezet el. Magához Istenhez, s rajta keresztül ahhoz a kapcsolathoz, mely az embert Óhózzá fűzi.

Ma már tudjuk, hogy aligha lehet valamely történelmi kort vallásosnak vagy vallástalannak minősíteni. Az istentelenség, az Istenhez való hűség hiánya, minden időben jellemezte az emberiség történelmét. Mégis, bizonyos, hogy a modern kor Istenhez való viszonyában valami újszerű változás állott be. Az a stabilitás, mely a metafizikát jellemezte Platón óta, most összeomlott. Az érzékfölötti világ mint valóságosan egyedül létező transzcendencia, nemcsak elérhetetlennedett, hanem hatóerejét is elvesztette. Ilyen körülmények között a lét megértésének útja nem Istenen keresztül, még kevésbé Hozzá vezet. A természettudományos világkép evidenciája kizárja Istent mint ismereteinket egyedül integráló csúcspogalmat. És ezt teszi magával a kereszténységgel is, mely az őt képviselő egyházzal együtt immár elveszítette az utolsó szó jogát.

Heinrich Ott írja: „Aki ma úgy prédikál, vagy úgy tart teológiai előadást, mintha magától értetődő volna, hogy van Isten, van történet Isten és ember között, az vét az értelmi tisztesség szabálya ellen, és elvételi a hallgatók valóságos egzisztenciáját.”

A modern teológiának azonban válaszolnia kell a kor kihívására. A Bibliára támaszkodó keresztény igehirdetésnek aktualizálnia kell mondanivalóját. Nem arról van szó, hogy magyarázataink és felfogásunk szolgái alkalmazkodás legyenek. De arról igen, hogy ne maradjunk le a Világ mögött. Hogy mi mindnyájan, Bibliát olvasó, vallásos emberek, a modern kor előbb említett légkörében is bátran vehessük kezünkbe a Szentírást, mert érezzük, hogy az most, és hozzánk is szól.

Mert az ember valóban nagyon eltávolodott Istentől. Már a XVIII. sz. végén jelentkezett a modern ember elbizonytalanodása, sőt kétségbeesése. Jean Paul Richter egy regényében szörnyű látomását írja meg:

„A halottak mind azt kérdezték kiáltva: Krisztus, nincsen Isten? Ő azt válaszolta: Nincsen. Krisztus aztán így folytatta: Világokon mentem át, napokba szálltam föl, s tejutakkal röptem az ég pusztaságain; de nincs Isten. Mélyre szálltam, ahová a lét a maga árnyékát veti, beletekintettem a szakadékba és kiáltottam: Atyám, hol vagy? De nem hallottam mást, mint az örök vihart, amelyet nem kormányoz senki... A rettenetes látomásban aztán előjönnek a halott gyermekek is, és azt kérdezik: Jézus, nincsen Atyánk? Ő pedig omló könnyek között ezt válaszolta: Mindnyájan árvák vagyunk, én és ti, mindnyájan Atya nélkül vagyunk.”

És alig egy század telik el, mikor Nietzsche már újra az Isten haláláról beszél. És jönnek a hatvanas évek, amikor az Isten halála teológiája rázza meg elsősorban az amerikai teológiai gondolkozást. Ez utóbbinak – bár kétségkívül csökkenő – még mindig jelentős hatását amerikai tanulmányutam során magam is sokszor tapasztaltam.

Ne felejtjük el, hogy amikor a filozófiai gondolkodás, vagy teológia ilyen radikális szélsőségeit említem, akkor még egy szót sem szóltam arról az Isten teremtését tönkretévő Világról, mely ezeknek a gondolatoknak a megszületését elősegítette. Mert ezek a gondolatok nyilvánvalóan nem jöhettek volna létre, ha a Világ nem inspirálta volna megszületésüket. Ha az ember élt volna Istentől kapott felelőssége jogával, és nem visszaélt volna vele. Igen, az ember csaknem elveszítette a legfőbb értéket, magát Istent, benne való hitét, belőle táplálkozó nemes cselekedeteit.

Született és születik azonban sok ártatlan kisgyermek. És születésük bearanyozta és bearanyozza az

emberek világát. Az ÉLET megmaradásának és továbbvitelének isteni bizonyítékai is lehetőséget adnak arra, hogy az elveszettnek hitt értékek kézzelfoghatók és újra működőképeseek legyenek.

Így történhetett ez azon a csodálatos betlehemi éjszakán is, amikor eljött az „Embernek Fia” erre a világra. Pedig valójában az a világ is távol volt már az Istentől. Heródes személyében idegen hatalom kegyetlen zsoldosa ült a trónon, aki nemcsak gyermekek tömeggyilkosaként, de saját családjának kiirtójaként is bevonult a történelem sötétebb lapjaira. Szenvedés és szegénység, elnyomás és gyilkosságok vették körül a drága gyermeket. Aztán felnőtt a gyermek, s lett belőle a világtörténelem legnagyobb hatású személyisége. Lett belőle a Krisztus, aki, hogy alapigénket idézzem, azért jött, „hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett”.

Ennek a keresésnek és ennek a megtalálásnak más az útja Lukács és más Máté evangéliumában. Az Istent elvesztő, hitehagyott Zákeus önmaga próbál visszatalálni Istenhez, míg a juhokról szóló példázatban maga Isten az, aki az elvesztettet visszatéríti a nyájba. Akár így, akár úgy, Isten elől nincs menekülés. Szabadságunk csupán viszonyulásunkban van.

A chicagói egyetem egykori előadója, az ún. „Process Theology”, a haladás teológiájának alapítója, Alfred North Whitehead, pontosan erre a viszonyulásra helyezi a hangsúlyt. Ez a nagyhatású teológiai irányzat — mely nélkül ma már nincs modern teológia — ennek az állandóan változó viszonyulásnak a tükrében vizsgálja az embert és az Istent is. És

bátran ki meri jelenteni, hogy ebből a szemszögből a változás e viszony mindkét komponensét érinti. Állítása szerint maga Isten sem maradhat változatlan az állandóan változó Világgal szemben. Az immanens lét új és új megközelítési módot találhat a viszonyulásában változó transzcendens valóság felé.

És ez utóbbi gondolat már jellegzetesen unitárius. Az Isten MÁHOZ szóló céljait kereső, földi tökéletesedést próbáló, a transzcendenst az immanensben megtaláló, bátor ember élete éppen ennek a gondolatnak a megvalósulása. Az unitárius vallás szabadsága különösen is lehetővé teszi, hogy a megvalósítás módja, a viszonyulás formája teljesen egyéni legyen. Más az új gondolatokat állandóan inspiráló Egyesült Államokban, más a mai Magyarországon, és megint más Erdélyben...

Az Isten felé vezető út sokfélesége azonban valójában egyszerű alapelveken nyugszik. Ezeket az alapelveket tette világossá, élte meg Jézus. Aki valóban azért jött, hogy az akkor és most elvesztett ÉRTÉKET a változó viszonyulásnak minden idejében visszahozza az emberek számára.

Mert ott, ahol felragyog egy gyermek mosolya, ott, ahol szerelem születik, ott, ahol segítséget adnak, ott, ahol szabadság van, és ott, ahol még remény éled, ott mindig előkerül az, ami elveszett. Ott van Isten, ott eljött az Ember Fia, ott karácsony van.

Ámen

Elmondta, mint ünnepi legátus 1986. karácsonyán a Nagy Ignác utcai templomunkban

Orbók Attila

ERDÉLYI UNITÁRIUS GYÜLEKEZETEK

HOMORÓDALMÁS

A Homoródalmási Unitárius Egyházközség 1986. szept. 20-án és 21-én ünnepelte temploma építésének 200 éves évfordulóját. Erre az alkalomra az ősi templomot és az egyházi épületeket tökéletesen kijavították, s meghívták az elszármazott híveket is, hogy együtt ünnepeljenek a szülőföld lakóival. Az ünnepség szombaton délután öt órakor kezdődött, amikor a keblitanács ünnepi ülésén emlékezett meg a 200 éves történelemről és a javítások történetéről. Este 7 órakor kezdődött az ünnepi istentisztelet. A nagy templomi gyülekezet fennállva fogadta az ünnepségre hazaérkezett almási származású lelkészeket, akik az ünnepi szolgálatokat végezték. A gyülekezet ünnepi

A homoródalmási templom (a budapesti szerző felvétele)

köszöntője így csendült fel: „Áldd meg, Isten, azt a népet, Isten, áldd meg templomát, Amely minket kétszáz évig, Igaz hűséggel szolgált”. A lelkészi kar előtt négy konfirmált leányka haladt, akik ölükben hatalmas virágcsokrot vittek, és elhelyezték az úrasztala pódiumára. Imát Péterfi Sándor csekefalvi lelkész, ünnepi beszédet Szász Ferenc brassói lelkész mondott. Miután Kenyeres András gondnok köszöntötte az ünneplő gyülekezetet, a helybeli lelkész, Bencző Dénes állott meg az úrasztala előtt, és a következőket mondta: Egyházunkban nem szokás a gyertyagyújtás. Híveink mégis minden esztendőben meggyújtják a megemlékezés fényeit szereteteik sírhantján. Gyermekeink az előbbi percekben templomot építő őseink ismeretlen sírhantjai tiszteletére helyezték el virágaikat az úrasztala körül. Meggyújtom én is a megemlékezés fényét, és helyezem az Úr asztalára, hogy ünnepszentelésünk alatt, templomot építő őseink szelleme hassa át szívünket. E megható ünnepi formáság után felolvasta a lelkész az egyházközség részletes történetét, kiemelve azt a kétszáz esztendőt, amióta ez a szép templom híveinknek erős vára és a szülőföld jelképe. Meghatódottan szólott a lelkész, és hálát adott Istennek, hogy ebből a kétszáz évből számára is jutott 30 esztendő, ugyanis 30 éve áll az egyházközség szolgálatában. A lelkész jelentése után vallásos műsor következett, amit a vallásoktatásra járó növendékek mutattak be. Fel-emelő és testvéri érzések között ért véget az esti istentisztelet. Másnap, szeptember 21-én de. 11 órakor úrvacsoraosztással egybekötött istentisztelet volt. Imát és úrvacsora előkészítő beszédet Nagy László szőkefalvi lelkész, ünnepi beszédet Farkas László korondi lelkész mondott. Az úrvacsorával élők száma 723 volt. Az istentisztelet után közebeden vettek részt az ünneplő hívek.

Kenyeres János

SZERVÉT MIHÁLY (1511–1553)

Egyházunk képviselőjében javaslatot terjesztettünk elő még 1986-ban, melyben születésének 475. évfordulója alkalmából javasoltuk azt, hogy a Fővárosi Tanács nevezzen el róla egy eddig névtelen utcát vagy teret. A Fővárosi Tanácstól még nem kaptunk választ.

Javaslatunkat megküldtük az Orvostörténeti Múzeumnak és dr. Antal József főigazgató javaslatunkkal egyetértve levelet írt a Fővárosi Tanácshoz, melyben többek közt a következőket mondta:

— A spanyol születésű Miguel Servetó, az orvostörténelem számoltartott nagy egyénisége, a medicina előrevívője, aki orvostörténeti szempontból is megérdemli nevének megörökítését.

— Legyen szabad ugyanakkor felhívni a figyelmet külön is arra a rendkívül progresszív szerepre, amelyet történeti, vallás- és gondolkodástörténeti szempontból egyaránt betöltött az *unitárius vallás* az európai kultúra és filozófia történetében. Méltatlan, hogy a nagy egyházalapítók (Luther, Kálvin) mellett nem jut tér vagy utca *Szervét Mihálynak* Budapesten. A születésének 475. esztendeje arra kiváló alkalom, hogy ezt korrigáljuk.

— Bár nem igényel talán külön indokolást, de az *unitáriusok a magyar történelemben*, a magyar művelődés szolgálatában mindig számarányukat meghaladó szerepet töltöttek be. A reformáció korától számos személyt sorolhatnánk fel, de legyen szabad most csak *Bölöni Farkas Sándorra* és *Bartók Bélára* utalni. Az utóbbit már méltatni is illetlenség lenne, de nem régen jelent meg angolul is Bölöni Farkas 1831-ben kiadott és a magyar reformkorban meghatározó szerepet játszó Amerika-könyve, amelyet Tocqueville világhírű műve mellett emlegetnek. De kiterjedt ez a második világháború alatti embermentő mozgalmakra, a „másik Magyarország” külföldi és némi magyar elismeréssel találkozó akcióira is.

PESTLŐRINC

Nov. 30-án volt Pestlőrincen a szokásos hónap végi gyülekezeti összejövetel. A termet zsúfolásig megtöltötték a hívek.

Áhítatot tartott dr. Jakab Jenő lelkész. „Jézus nyomában” címmel dr. Kálnoki Kis Géza tartott nagyszerű előadást publikálva Jézusra vonatkozó kutatásait.

Harminc percben tömörítette mindazt, amit ma egy unitárius embernek tudnia kell Jézusról. Világi ember létére imponáló biztonsággal kezelte az újszövetséget, kiemelve azt, amit Jézus tanított — azzal szemben, amit mások írtak le róla.

A szeretetvendégségen — borsostokány volt puliszkával — a Bézsényi Gyuláné által ajándékozott torta árverése ugyancsak jól sikerült. *Bányai Emőke* vezette az árverést s a tortát ezúttal *Varga Orsika* nyerte. A nyertes csak a marcipán rózsákat vihette haza, mert édesanyja a nyereményt szétosztotta a közreműködők között.

A konyha „főnökei” *Bézsényi Gyuláné* és *Lőrinczi Ferencné* voltak.

Dr. Jakab Jenő

UNITÁRIUS ÉLET

Lapunk karácsonyi számának megjelenése óta az alábbi kedves olvasóink emlékeztek meg az Unitárius Élet gondjairól, adományok küldésével:

Anna Orosz postautalványon küldött 1167 Ft-ot. 1000-1000 Ft-t fizettek be: **Ütő Lajos**, dr. **Kiss József**, **Kovács Dénes** NSZK, 600 Ft **Daniel Mihály** NSZK, 500-500 Ft, az adománya a következőknek: **Fodor Dénes** USA, **Vadady Albertné**, dr. **Kiss Józsefné**, **Besenyőné és Hadnagy Róza**, dr. **Vargáné Abrudbányai Erzsébet** szülei emlékére, **Berki Sándorné**, **Máthé Szaboles Sváje**. Adományokat kaptunk különböző országokból: **Louis Gergely**, **Franciaország**, dr. **Gyarmathy György Sváje**, dr. **Tiboldi Tibor Belgium**, **Koronky István**, **Szász Dénes Erdély**, **Pandur Gézané**, **Schmidt Jánosné Deák Berta** emlékére, **Lőrinczy Éva**, **Nagy Istvénné**.

Csekkadományok érkeztek: 100 Can \$ dr. **F. E. Caburn**, **Saskatoon, Kanada**, budapesti látogatása alkalmával, 50-50 USA dollár **Kelemen Tibor és felesége**, USA, **Morristown Unitárius gyülekezete** USA, dr. **L. de Lászlóczy**, **Italia**, 15 \$ **Mr. Oleski**, 10 \$ **Mr. Mostek** olvasóinktól.

KÖSZÖNJÜK A FENTI ADOMÁNYOKAT ÉS VÁRJUK A TOVÁBBI AKTUSOKAT 1987-BEN.

SZERKESZTŐSÉG

TALÁLKOZÁS A BÉKÉÉRT

(MTI) A budapesti egyházak és felekezetek lelkészei békegyűlésen vettek részt a fővárosi tanács dísztermében. A Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága, a Katolikus Papi Békebizottság és a Budapesti Egyházközi Békebizottság rendezvényén *Barabás Miklós*, az Országos Béketanács főtitkára elemezte a nemzetközi békemozgalmak lehetőségeit, azokat a körülményeket, melyek segítik, vagy nehezítik e mozgalom erőfeszítéseit. A magyar békemozgalommal kapcsolatban a főtitkár szólt a kormány és az OBT közös törekvéseiről, a XI. országos békekonferencia előkészítéséről. A békemozgalom — hangsúlyozta — különösen alkalmas arra, hogy világnézettől függetlenül tömörítse mindazokat, akik tenni akarnak a békéért.

II. János Pál pápa fogadta Miklós Imre államtitkárt

Rómából jelenti az MTI: II. János Pál pápa a Vatikánban fogadta *Miklós Imre* államtitkárt, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökét. *Miklós Imre* dec. 9-től tartózkodott küldöttség élén Rómában és tárgyalásokat folytatott a *Francesco Colasuonno* érsek (különleges ügyekkel megbízott apostoli nuncius) vezette vatikáni delegációval a két felet érintő időszerű egyházpolitikai kérdésekről.

Miklós Imre római látogatása során találkozott *Agostino Casaroli* bíboros államtitkárral és eszmecserét folytatott több magasrangú egyházi személyiséggel.

Dr. Bartha Tibor

tiszántúli református püspök, zsinati elnök a Reformátusok Lapjából vett értesülés szerint hosszas betegségéből felépülőben van.

Ennek ellenére egyházáért, annak folyamatos vezetéséért érzett mélyes felelőssége jegyében 1986. dec. 31-ével nyugdíjazását kérte.

IARF kongresszus 1987-ben

Az IARF titkárság kérésére ismételtén közöljük, hogy a soronkövetkező kongresszust 1987. július 31. augusztus 7. napjain tartják az USA nyugati partjain fekvő San Francisco város közelében, a Stanford egyetem Palo Alto-ban levő épületében.

A világ vallásai találkoznak a XXI. századdal — a fő témája a kongresszusnak. Húsz ország területén mintegy 50 taggyháza van az IARF-nek. Ezekben az egyházakban több mint 20 nyelven hirdetik az egy Isten igéjét.

A kongresszuson egyházunk is képviselteti magát és örömmel értesültünk arról, hogy erdélyi testvéreink népes küldöttséggel vesznek részt e fontos találkozón.

A romániai unitárius egyház f. év december 6–7. napjain tartotta évi rendes gyűlését. Dr. Barabássy László főgondnok-elnök megnyitója után az egyház 1985–1986. évi életét és szolgálatát felölelő püspöki, E. K. tanácsi és nyugdíjpénztári jelentések kerültek megtárgyalásra. A Főtanács a jelentéseket részletes tárgyalás után elfogadta, köszönetét fejezve ki mindazoknak, akik hozzájárultak az elért eredményekhez, ugyanakkor nehezményezését nyilvánította mindazokkal szemben, akik az előforduló hiányosságokért felelősséggel tartoznak.

A Főtanács jóváhagyta Szabó Zoltán volt sínfalvi lelkésznek egyházi titkári állásban való alkalmazását és Rezi Elek volt bágyoni lelkésznek tanársegédi kinevezését a Protestáns Teológiai Intézet unitárius rendszeres teológiai tanszékére.

A választások során a Főtanács az 1987–1990. évek ciklusára megválasztotta az E. K. Tanács, a különböző véleményező és fegyelmi bizottságok, valamint a Nyugdíjpénztár Vezető Tanácsának tagjait.

Az agenda- és prédikáció-pályázatra beérkezett pályamunkák közül a Főtanács Török Áron sepsiszentgyörgyi és Csongvai Attila szentgericei lelkész prédikációját részesítette jutalomdíjban.

A szombat esti főtanácsi istentiszteleten Kedei Mózes újszékelyi, a vasárnapin Török Áron sepsiszentgyörgyi lelkész prédikált.

A főtanácsi gyűlés kiemelkedő pontja volt Lucienne Kirk francia unitárius lelkész felavatása. Teológiai tanulmányait az oxfordi Manchester College-ban és a Montpelier-i Protestáns Fakultáson végezte. Határozott kívánsága volt, hogy a romániai unitárius egyházban avassák lelkésszé. Ilyen irányú kérését az E. K. Tanács pártolólággal terjesztette a Főtanács elé, mely kivételiesen hozzájárult Lucienne Kirk felavatásához. A december 6-i délutáni ülésen történt meg Lucienne Kirk bemutatása és nyilatkozata a lelkészi szolgálat vállalására. Másnap, a főtanácsi istentisztelet keretében, a lelkészi eskü letétele és az avatási anyakönyv aláírása után, dr. Kovács Lajos püspök, dr. Erdő János főjegyző segédletével, Lucienne Kirk afit unitárius lelkésszé avatta. Ő az első felavatott lelkész a romániai unitárius egyházban.

A Főtanács befejezése után a tagok és meghívott vendégek körében vettek részt. A hagyományos Berde-pohárköszöntőt dr. Cseke Péter főtanácsi tag tartotta.

Lucienne Kirk december 6-án, szombaton délelőtti protokolláris látogatást tett dr. Kovács Lajos püspöknél, majd az egyházi központot látogatta meg. Végül a belvárosi templomot tekintette meg.

Lucienne Kirk egyházunk rokonszenvét viszonzotta, s reméljük, hogy egyházunk barátja marad továbbra is.

e. j.

Az 1896-ban megjelent és dr. Borovszky Samu írta „Csanád vármegye története 1715-ig” című kötetet Gyulán való látogatása alkalmával mentette meg az enyészettől és ajándékozta könyvtárunknak dr. Szén Ernő egyházi tanácsosunk. Az 500 oldalas kötetben a megye egyes helységeinek vallási viszonyairól is szót ejt a szerző. Megállapítja, hogy az unitarizmusnak ide ellátogató tanítványai hódításokat tettek. „Míg a békésieket Basilius István térítette át az unitárius vallásra, addig 1580 körül Makón a nagyműveltségű Tordai Máté szerzett a Szentháromságot tagadó elveknek számos prozelitát. Tordai 1559-ben végezte tanulmányait a wittenbergi egyetemen. Hazakerülve Erdélybe, egyik leglelkesebb híve lett Dávid Ferencnek. Hihetőleg a tüzes Basilius bírta rá, hogy az Alföldre hívek szerzése végett kirándulást tegyenek. Felosztották maguk közt a Körös és Maros közét, Tordai Makó városát választotta ki, mint legerősebb református központot, hol sikerre számíthatott... A szerző megállapítja, hogy a makói kálvinisták liberálisak voltak, és templomukat is megosztották az unitáriusokkal. „Itteni paposkodása alatt szerzette Tordai egyik egyházi énekét, mely az Izraelnek egy Istenéről és annak szent fiáról, az Jesus Christusról és a szent Lélekről szól”.

Ebből az énekből idézte a szerző az egyik versszakot. „Könyörögjünk immáron az élő Istennek, / Hogy Ő legyen kegyelmes minden tévelygőknek. / Addjon szent lelket nekik, hogy megtérhessenek, / Vélünk örök életet ők is vehessenek.”

„Tordai működése Makón nem volt éppen eredménytelen — írta a szerző. Meglehet, ha egy véletlen katastropha közbe nem jött (1596. tavaszán tatár hordák ütöttek rá Marosközre), az unitáriusok meg is erősödtek volna Makón. Hiszen már magyarországi püspökük is volt a temesvári unitárius pap, Karádi Pál személyében.”

Tordai Máté hazájába, Erdélybe menekült, ott is megmaradt hitében.

Kanyaró Ferenc megállapítása szerint 1599-ben, már hanyatlott idejében, vallástételt adott ki hitéről, amely igaz vallást teljes életében követett, s mely az akkori idők legtisztább unitarizmusát lehelte.

Tordai ellenfele a váradi disputáción az unitáriusok elleni 1569. október 10-i váradi zsinat végzéseit aláíró Szegedi Lőrinc esperes volt.

Szén Ernő

A zord téli időjárás miatt elmaradt gyülekezeti napokat: a Nagy Ignác utcában márc. 7-én, szombaton este 6 órakor, a pestlőrinci gyülekezeti teremben febr. 22-én, vasárnap este 6 órakor tartják meg.

Julien Potel szociológus: Megnősültek... és utána? — című 150 oldalas szociológiai munkájában a franciaországi megnősült római katolikus papok sorsának alakulásával foglalkozik. A téma fontosságát a számok bizonyítják. Franciaországban ma körülbelül 5000 olyan világi és szerzetes pap él, aki 1940 és 1982 között, szolgálatától megválva, családot alapított. A II. Vatikáni Zsinatot követő években volt legerősebb ez a folyamat: az 1965 és 1968 között szenteltek közül minden negyedik megnősült.

A szociológus 1600 kérdőívet küldött szét a nős papoknak, és 445 használható válasz érkezett vissza hozzá. Célja az volt, hogy jelenlegi társadalmi helyzetüket, saját és feleségük tevékenységét, egyházhoz, politikához való viszonyukat összegezze.

A kilépettek közül sokan továbbtanultak, s általában megtalálták helyüket és számításukat. Legtöbbjük hű választott új hivatásához, amely általában szociális, emberekkel foglalkozó jellegű tevékenység, mint például a pedagógus pálya. A feleségek is leginkább az egészségügy vagy az oktatás terén dolgoznak.

A házaspárok többsége elkötelezett, aktív közéleti tevékenységet folytat, sokuk társadalmi munkában tisztségviselője a helyi közigazgatásnak és a szakszervezeteknek, valamint az elmaradott országokat segítő mozgalmaknak. Ugyanakkor az egyház életében tevékenységük általában kisebb mértékű.

A kilépett papok több mint fele egyházilag rendezett házasságban él, és ellentétben az általános hiedelemmel, házasetük általában jó, kevés köztük az elvált, s az elváltak között kevés, aki újra megnősült.

Kisebbségi vallási közösséghez (báziscsoportokhoz) 40 százalékuk tartozik, s körülbelül ennyien járnak rendszeresen templomba. Ez az arány jól mutatja, hogy kilépésüknek nemcsak érzelmi okai voltak, hanem sokszor hitbeli kétségek is közrejátszottak.

A megnősült papok többsége baloldali érzelmű, az 1981-es választásokon 53 százalékuk a szocialista, 4,5 százalékuk a kommunista pártra adta szavazatát.

La Croix

VASÁRNAPI ISKOLA

keretében vallásoktatást tartunk 7–14 éves unitárius gyermekek részére a rendes vasárnapi istentisztelettel azonos időpontban, délelőtti 11–12 óra közötti időben Nagy Ignác u. 4. szám alatti I. emeleti tanácsteremben a következő időpontokban: febr. 22., márc. 8. és 22., ápr. 12. és 26., máj. 10. és 14.

ÚJÉVI TALÁLKOZÁS

Az 1987. esztendő első napján a Nagy Ignác utcai templomban tartott istentiszteleten Huszti János lelkész-püspökhelyettes prédikált, beszédébe belefoglalta felolvasta dr. Ferencz József püspök újévi pásztorlevelét, majd dr. Kovács Lajos erdélyi püspök 1987-re szóló pásztorlevelét is.

Az istentiszteletet követő fogadáson a püspöki irodában szépszáma gyülekezet előtt — jelen voltak többen a pestlőrinci gyülekezetből is — Bajor János debreceni lelkész-püspökhelyettes köszöntötte az egyház vezetőit és sikeres munkát és jó egészséget kívánt mindannyiunknak az új esztendőre. Bartók Béla főgondnok hűlése miatt nem lehetett jelen a fogadáson, helyette dr. Kiss József főgondnokhelyettes üdvözölte a jelenlevőket. A püspöki válaszbeszéd említette az új Erdély Története c. munkában található hiányosságokat és ismertette azt a kiáltványt, melyet az erdélyi magyar kisebbség ügyében a hazai protestáns egyházak, s hozzájuk csatlakozva püspökünk is aláírt egyházunk nevében, amit a jelenlevők örömmel vettek tudomásul. A nyilatkozat teljes szövegét lapunk jelen számában közöljük.

Hírek

A pestlőrinci templomszentelésen jelen volt egy ausztráliai unitárius vendég, feleségével. Több hívünkkel beszélgetett. Nemrégiben karácsonyi üdvözlő lapot írt dr. Dalibor Marianne-nak, megírva új lakcímét, mely egy Budapestről elnevezett utcában van. Elmesélte, hogy a Pestlőrincen és Budapesten felvett diákéletről már több unitárius gyülekezetben, így Sydneyben is előadást tartott magyarországi élményeiről. Örvendünk, hogy a külföldi látogatások ilyen értelemben is hasznosnak bizonyulnak.

Kádár László egri római katolikus érsek hosszú szenvedés után dec. 13-án elhunyt. Dec. 20-án temették az egri székesegyházból. A szentmisét dr. Paskai László kalocsai koadjutor érsek, a Magyar Püspöki Kar elnöke celebrálta, püspöktársai jelenlétében. Temetésén részt vett Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke.

A Budai Református Egyházközség nov. 23-án ünnepelte fennállása 90. évfordulóját, melyre püspökünket is meghívták. A századforduló derekán meleg baráti kapcsolat jött létre a két akkori lelkész, Haypál Benő és Józán Miklós között. Az ünnepségen apostoli köszöntést mondott Haypál Béla magaskorú ny. esperes-lelkész, az előbbi fia és utóda a gyülekezet élén évtizedeken át. Haypál Benő temette 1917-ben — Józán Miklós hozzájárulása alapján — Boneza Miklós unitárius országgyűlési képviselő és szakíró, Ady Endre feleségének, Boneza Bertának edesapját. Az ünnepi istentiszteleten dr. Tóth Károly budapesti református püspök szolgált.

Az Unitárius Életnek új szorgalmas külső munkatársa van, Varga Lajos, Győr város könyvtárának vezetője, több alkalommal örvendeztetett meg olyan újságkivágások, főként vidéki lapokban megjelent írások küldésével, melyek valamelyik unitárius elődünkre vonatkozó cikket tartalmaznak. Köszönjük a segítségét, és személyes találkozásra várjuk legközelebbi budapesti útja alkalmával.

A sárospataki népfőiskoláról s az újabb találkozókról jelent meg nemrégiben kiadvány, melyben több helyen történelmi hivatkozás Balázs Ferencre, mint aki példamutató volt a falusi lakosság művelése ügyében.

Helen Nichols, az amerikai atlantai gyülekezet tagja és Nancy leánya részt vettek a nov. 16-i Nagy Ignác u.-i istentiszteletünkön, majd velünk együtt jelen voltak a Dávid Ferenc emléktábla megkoszorúzásán, ami számukra, amint mondták, felejthetetlen élményt jelentett.

Dr. R. Flép Aladár ny. főorvos, egyetemi m. tanár, gyülekezetünk egyik legidősebb tagja, jóval túl a nyolcvanadik életévén, nov. 22-én a Semmelweis Orvostudományi Egyetem ünnepi díszülésén díszlevelet kapott, vaddiplomát, mert 65 évvel ezelőtt kezdte meg áldásos orvosi működését. A jó Isten adjon további éveket, hogy örömmel viselhesse ezt a megtisztelő megemlékezést családja és gyülekezetünk örömeire.

Wolfgang Madal, az NDK szászországi egyházkerületének Kirchenratja (jogász előadó tanácsosa a püspök mellett) nov.-ben látogatást tett püspökünkönél, és melegen érdeklődött az unitárius egyházzal, melynek életéről, múltjáról és jelenéről a Német Demokratikus Állam egyházi körében oly keveset tudnak. Madal úr büszke arra, hogy ősei magyarok voltak.

Lapunk múlt számának gyermekoldalon közölt bibliai tárgyú rejtvenyre, január elejéig, lapunk nyomdába kerüléséig, számos megfejtés érkezett. Az eredményt az idel második számban fogjuk ismertetni, közölve a helyes megfejtők nevét is.

Gyarmathy Gergely 85 éves öreg székely unitárius hívünk Gyuláról írt kedves levelet, és őszintén elmondta lapunkkal kapcsolatos kifogásait is. Levelét megválaszoltuk, ismertetve a szerkesztési elveket és lehetőségeket. Örvendünk, hogy 1930 óta előfizetője az unitárius sajtónak, jól emlékszik néhai Józán Miklós püspökünkre, aki egykoron sokszor prédikált Gyulán. Fia és unokái részére megküldtük két kiadványunkat.

Prof. dr. Gyarmathy György, a zürichi egyetem tanára, jelen volt újévi istentiszteletünkön. Püspökünk pásztorlevelének hallgatása révén értesült arról, hogy füzesgyarmati templomunk renoválása képezi egyik ez évi nagy gondunkat. A füzesgyarmati renoválási kiadások javára dr. Gyarmathy György atyánk fia 3000 Ft-ot adományozott.

Új. Beneze Márton az Unitárius Teológiai Intézet javára 5000 Ft-ot adományozott.

Beneze Márton lelkésznek Szervét Mihályról lapunk karácsonyi számában megkezdett tanulmánya folytatását anyagtorlódás miatt lapunk idei második számában közöljük.

Tardy Lajos: Kis magyar történetek c. 1986-ban megjelent kiadványában van egy unitárius vonatkozású fejezet. Hogyan kerülhetett el Bölöni Farkas Sándor a börtönt? c. írásában elmeséli, hogy amerikai útja és könyve megjelenése után névtelen feljelentés érkezett Bölöni Farkas ellen a bécsi erdélyi kancelláriára. A feljelentés alapján a kancellária jelentést kért hr. Jósika Jánostól, az erdélyi gubernium elnökétől, aki a könyv kiadását végső fokon engedélyezte. Az elnök az előzetes cenzorok véleménye alapján megvédte a vádlottat, s az azután következő események alapján az ügy lassan feledésbe merült.

Dr. Mester Miklóssal, a székelykeresztúri unitárius főgimnázium egykori református diákjával készített interjút Gyurgyák János és Varga Tamás, mely a Századvég c. kötet 1986. évi kötetében jelent meg. A kötet az MTA Soros alapítványának támogatásával látott napvilágot. Dr. Mester Miklós sok szeretettel szól egykori iskolájáról és rólunk, unitáriusokról is, akiknek istentiszteletét néha felkeresi. Szerkesztőnk kérésére hozzájárult ahhoz, hogy a székelykeresztúri gimnáziumunkról szóló részt lapunk egyik későbbi számában megjelentessük.

Az „ERDÉLYI TÖRTÉNETE” c. kiadványból, főszerkesztő Köpeczi Béla, az Akadémiai Kiadótól sajtópéldányt kaptunk ismeretelés céljából. Köszönjük, de korai lapzártánk miatt az ismertetés közlésére csak lapunk következő számában kerül sor.

Dr. Berecz János, az MSZMP Központi Bizottságának titkára levélben köszönte meg figyelmünket, hogy lapunkban közöltük aug. 20-i beszédének egy részét. A közlést — amint írta — megtiszteltetésnek érzi és fogja fel. Őszintén örülünk.

Dr. Molnár Imréné sz. Máthé Erzsébet oklandi származású hívünk 76 éves korában hosszú szenvedés után elhunyt. Miskolcon Bajor János lelkész temette december 4-én. Emlékét megőrizzük.

Dr. Sigmond György és felesége, született Aszalós Klára egyházunkat megajándékozták néhai Aszalós György volt alsójárai főszolgabíró Alsójára község története című kéziratos művének azzal a fejezetével, amelyik az alsójárai unitárius egyház történetére és életére vonatkozik. Köszönjük az ajándékot, mely gazdagítja egyházunk gyűjteményét.

Kínából is kaptunk szép karácsonyi és újévi üdvözlőket George J. T. Wang úrtól, a Budapesten járt kínai delegáció tagjától.

Erdélyből sok karácsonyi üdvözlőket és újévi jókívánságokat tartalmazó levelet hozott a posta. Közülük megemlítem az egyik majdnem legidősebb nyugdíjas lelkésznek, Lukács Sándor ny. esperesnek kedves sorait, aki a nyugalom éveit szülővárosomban, Dicső-szentmártonban tölti kedves feleségével együtt. Így külön öröm az onnan kapott üdvözlő vétele. Akikhez eljut az Unitárius Élet idel első száma, azoknak ezúton köszönöm meg a címekre küldött üdvözlőket és újévi jókívánságokat. (F. J.)

Koppenhágában márc. 13–15. napjain regionális ülést tart az IARF. 50 esztendeje elmúlt, hogy 1934-ben Koppenhágában vett részt Ferencz József püspök az első IARF kongresszuson. Az akkori már felépült unitárius ház istentiszteleti termében tartják ezt a regionális konferenciát. Az egykoron papot tartó gyülekezet lélekszáma megesapant és így a gyülekezet most világi vezetők gondozása alatt él és egy, évente több alkalommal megjelenő lapot is küldenek a világban más országokban élő unitárius központoknak. Mi is rendszeresen küldjük címükre az Unitárius Életet.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház

Felölös szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

Felölös szerkesztőhelyettes

Szent-Iványi Ilona

Szerkesztő a szerkesztőbizottság

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Telefon: 113-094

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a Posta hírlapüzletiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR) Budapest V., József nádor tér 1. — 1900 —, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a HELIR 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.

Évi előfizetési díj 60,— forint

Egyes szám ára 10,— forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 87.5457 Budapest, 1987

Felölös vezető: Sümeghi Zoltán igazgató

HU ISSN 0133-1272